

Offentlighetsprincipen och informationstekniken, m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas proposition 2001/02:70 Offentlighetsprincipen och informationstekniken, vari föreslås en lag om ändring i tryckfrihetsförordningen, jämte två motioner som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas sju motionsyrkanden från den allmänna motionstiden, vilka rör offentlighetsprincipen.

Ändringarna i tryckfrihetsförordningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2003.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionerna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	6
Bakgrund	6
Propositionens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	7
Offentlighetsprincipen	7
Propositionen	7
Motionerna	8
Bakgrund	10
Tidigare behandling.....	10
Utskottets ställningstagande	11
Biblioteksregeln och Internet.....	12
Propositionen.....	13
Motionen.....	13
Utskottets ställningstagande	14
Utlämnande av handlingar i elektronisk form	14
Propositionen.....	15
Motionerna	16
Tidigare riksdagsbehandling.....	17
Utskottets ställningstagande	17
Lagförslaget i övrigt	18
Diarier på Internet.....	18
Propositionen.....	18
Motionen.....	18
Gällande regler	19
Bakgrund	19
Utskottets ställningstagande	20
Justitiekanslerns roll	21
Motionen.....	21
Bakgrund	21
Tidigare riksdagsbehandling.....	22
Utskottets ställningstagande	22
Riksmarskalksämberet	22
Motionen.....	22
Gällande regler	22
Tidigare riksdagsbehandling.....	23
Utskottets ställningstagande	24
Reservationer.....	25
1. Översyn av tryckfrihetsförordningen m.m. (punkt 1).....	25
2. Översyn och precisering av offentlighetsprincipen (punkt 2).....	25

3. Sekretesslagen (punkt 3)	26
4. Biblioteksregeln och Internet (punkt 5, villkorad)	27
5. Utlämnande av handlingar i elektronisk form (punkt 6).....	27
6. 7 kap. 16 § sekretesslagen (punkt 7)	28
7. Diarier på Internet (punkt 9).....	28
8. Justitiekanslern (punkt 10)	29
9. Riksmarskalksämberet (punkt 11).....	29
Bilaga 1 Förteckning över behandlade förslag.....	31
Propositionen	31
Följdmotioner.....	31
Motioner från allmänna motionstiden	31
Bilaga 2 Regeringens lagförslag	33
Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen	33
Bilaga 3 Reservanternas lagförslag	35
I reservation 6 framlagt förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	35

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Översyn av tryckfrihetsförordningen m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:K45 yrkande 1.

Reservation 1(mp)

2. Översyn och precisering av offentlighetsprincipen

Riksdagen avslår motion 2001/02:K393 yrkande 1.

Reservation 2 (m)

3. Sekretesslagen

Riksdagen avslår motion 2001/02:K371 yrkande 26.

Reservation 3 (c)

4. Offentligheten i regeringens EU-ärenden, m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:K371 yrkande 28.

5. Biblioteksregeln och Internet

Riksdagen avslår motion 2001/02:K45 yrkande 2.

Reservation 4 (mp) – villkorad

6. Utlämnande av handlingar i elektronisk form

Riksdagen som vilande antar regeringens i bilaga 2 intagna förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser 2 kap. 13 §, och avslår motion 2001/02:K46.

Reservation 5 (fp)

7. 7 kap. 16 § sekretesslagen

Riksdagen avslår motion 2001/02:K371 yrkande 25.

Reservation 6 (c)

8. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen som vilande antar regeringens i bilaga 2 intagna förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

9. Diarier på Internet

Riksdagen avslår motion 2001/02:K371 yrkande 27.

Reservation 7 (c)

10 Justiekanslern

Riksdagen avslår motion 2001/02:K371 yrkande 29.

Reservation 8 (c)

11. Riksmarskalksämberet

Riksdagen avslår motion 2001/02:K412 .

Reservation 9 (v)

Stockholm den 7 februari 2002

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Inger René (m), Mats Berglind (s), Lars Hjertén (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c) och Helena Bargholtz (fp).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Efter beslut av regeringen i juni 1995 tillsattes en parlamentarisk kommitté, Datalagskommittén, med uppgift dels att göra en översyn av lagstiftningen om skydd för personuppgifter dels föreslå de ändringar i tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingars offentlighet som kunde anses motiverade för att dessa bestämmelser skulle vara anpassade till den nya tekniken. Datalagskommittén presenterade sitt förslag i betänkandet *Integritet Offentlighet Informationsteknik* (SOU 1997:39). I proposition 1997/98:44 Personuppgiftslag uttalade regeringen dock att frågan om anpassningen av 2 kap. tryckfrihetsförordningen krävde ytterligare överväganden. I april 1998 beslutade regeringen om tillkallande av en ny parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att bl.a. göra en översyn av bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet i syfte att vidga möjligheterna för offentlighetsprincipens tillämpning i IT-samhället. Offentlighets- och sekretesskommittén, som påbörjade sitt arbete våren 1999, avgav i januari 2001 delbetänkandet *Offentlighetsprincipen och den nya tekniken* (SOU 2001:3), som ligger till grund för regeringens nu aktuella förslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen tar regeringen upp frågor som rör offentlighetsprincipens tillämpning mot bakgrund av informationsteknikens utveckling. Regeringen gör bedömningen att begreppet handling bör behållas som det centrala grundbegreppet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Regeringen föreslås att det i 2 kap. tryckfrihetsförordningen skall komma till klart uttryck att en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses förvarad hos myndigheten om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder (3 §).

Vidare föreslås att 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen ändras så att det blir möjligt att i lag införa en skyldighet för myndigheter att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form.

En viss anpassning av den s.k. biblioteksregeln i 2 kap. 11 § till nya tekniska förhållanden föreslås också, och begreppet ”upptagning för automatisk databehandling” ersätts i paragrafen med begreppet ”databas”.

Därutöver föreslås att grundläggande bestämmelser om bevarande av allmänna handlingar och om gallring och annat avhändande av sådana handlingar i fortsättningen endast skall kunna meddelas i lag (2 kap. 18 §).

Utskottets överväganden

Offentlighetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker, med hänvisning till risken för uttunning av skyddet för skrifter, ett motionsyrkande (mp) om en fullständig och förutsättningslös revidering av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Utskottet avstyrker också ett motionsyrkande (m) om en översyn av offentlighetsprincipen mot bakgrund av den tekniska utvecklingen med dess ökade kontrollmöjligheter. Vidare avstyrks ett motionsyrkande (c) om att försvåra möjligheterna att ändra i sekretesslagen.

Jämför reservationerna 1–3.

Propositionen

Regeringen anser att begreppet handling bör behållas som det centrala grundbegreppet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Regeringen anser också att offentlighetsprincipens räckvidd inte bör förändras. Allmänhetens rätt att ta del av en sammanställning av uppgifter ur upptagningar för automatiserad behandling bör alltså behållas. Regeringen föreslår att det genom en ny bestämmelse i 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen klargörs att en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling skall anses förvarad hos myndigheten endast om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder. Härigenom klargörs också enligt regeringen att en s.k. färdig elektronisk handling anses förvarad hos myndigheten oavsett om den kan tas fram med rutinbetonade åtgärder eller om det krävs mer omfattande åtgärder. Liksom tidigare skall en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling som innehåller personuppgifter inte anses förvarad hos myndigheten om myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen. Undantag skall inte längre kunna göras genom särskilt beslut. Begreppet personuppgift definieras som all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person.

Lagrådet har påpekat att det inte alltid går att dra någon skarp gräns mellan s.k. färdiga elektroniska handlingar å ena sidan och sammanställningar av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling å andra sidan. Enligt förslaget skall beträffande den senare kategorin gälla att en sådan upptagning anses förvarad hos myndigheten bara om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder, varigenom enligt regeringen tydliggörs att de s.k. färdiga elektroniska handlingarna skall anses förvarade hos myndighet även om det krävs mer än rutinbetonade åtgärder för att göra dem tillgängliga. Det syntes enligt Lagrådet olyckligt att distinktionen

inte kom till uttryck i den föreslagna lagtexten utan endast kan utläsas indirekt ur motivuttalanden. Lagrådet föreslog bl.a. att 2 kap. 3 § första stycket första meningen tryckfrihetsförordningen – som definierar begreppet handling – skulle kompletteras med orden ”och som antingen har ett på förhand bestämt innehåll eller utgör en sammanställning av uppgifter ur en eller flera sådana upptagningar”.

I propositionen förklarar sig regeringen hysa viss förståelse för Lagrådets synpunkt, men det framstår enligt regeringen som vanskligt att på detta stadium göra ändringar i definitionen av begreppet upptagning – ändringar som har bäring inte endast på upptagningar för automatiserad behandling utan på alla upptagningar. Det är nämligen enligt regeringen inte möjligt att utan en närmare analys, till fullo överblicka de konsekvenser som en sådan ändring av de grundläggande begreppen kan föra med sig. Till detta kommer att Lagrådets föreslagna formulering av paragrafen enligt regeringens mening inte skulle bidra till att lösa de gränsdragningsproblem som kan komma uppstå. Regeringen anser att sådana gränsdragningsfrågor i stället får avgöras med ledning av omständigheterna i det enskilda fallet.

Regeringen pekar på att det närmast är självklart att e-brev och beslut i elektronisk form är att hänföra till kategorin ”färdiga elektroniska handlingar” eftersom de av utställaren getts en bestämd fixerad form som kan återskapas gång på gång. Stora datoriserade myndighetsregister, exempelvis vägtrafikregistret och Patent- och registreringsverkets aktiebolagsregister där uppgifterna kan skifta från tid till annan och där viss information avses bli sammanställd efter önskemål i det enskilda fallet, kan däremot inte hänföras till kategorin färdig elektronisk handling.

Trots att det i praktiken i de allra flesta fall inte kommer att vara någon skillnad i tillgänglighet mellan färdiga elektroniska handlingar och sammanställningar av uppgifter ur upptagningar, talar starka principiella skäl enligt regeringen för att det av tryckfrihetsförordningen klart bör framgå att färdiga elektroniska handlingar faktiskt är förvarade hos myndigheten om de är tillgängliga för myndigheten med tekniska hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar oavsett om det krävs mer än bara rutinbetonade åtgärder för att få fram dem. Det föreslagna förtydligandet är en nödvändighet för att offentlighetsprincipen skall kunna tillämpas under nya tekniska förutsättningar hos myndigheterna.

Motionerna

Per Lager m.fl. (mp) begär i motion K45, som väckts med anledning av propositionen, i första hand att regeringen tillsätter en utredning som får i uppdrag att företa en fullständig och förutsättningslös revidering av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen i syfte att åstadkomma en grundlag i fas med nuvarande mediala och tekniska verklighet och dess utveckling (yrkande 1). Motionärerna hänvisar till Lagrådets synpunkter. Enligt motionen klargör knappast den föreslagna ändringen i 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen att en s.k. färdig elektronisk handling anses förvarad hos

en myndighet oavsett om den kan tas fram med rutinbetonade åtgärder eller ej. Det kan inte bortses från att rekvisitet ”rutinbetonade åtgärder” innebär en risk för att offentlighetsprincipen inskränks och att rekvisitet ”upptagning” medför gränsdragningsvårigheter. Lagrummets svårillgänglighet aktualiserar behovet av en total och förutsättningslös översyn av tryckfrihetsförordningen både vad gäller systematik och terminologi. Som också motionerats om med anledning av proposition 2001/02:74 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet bör översynen omfatta även yttrandefrihetsgrundlagen och syfta till en gemensam tryckfrihets- och yttrandefrihetsgrundlag.

Per Unckel m.fl. (m) begär i motion K393 från allmänna motionstiden 2001 ett regeringsförslag om offentlighetsprincipen. I motionen hävdas att övervakningen av människor i Sverige kraftigt förstärkts de senaste 30 åren. Den tekniska utvecklingen ökar hela tiden möjligheterna att blicka in i medborgarnas privatliv. Utvecklingen som går i små steg innebär ett växande hot mot den enskildes integritet. Genom den tekniska utvecklingen kan viktiga delar av en människas liv kartläggas genom att granska t.ex. användningen av Internet, mobiltelefon, bankomatkort och apotekskort. De nya elektroniska telefonapparaterna kan utnyttjas för hemlig avlyssning även om telefonluren ligger på. Stora register- och kartläggningssystem som folk- och bostadsräkningen och kameraövervakning m.m. i kombination med offentlighetsprincipen och de möjligheter den ger till spridning av personuppgifter som också tvångsvis avkrävs medborgarna gör att behovet av en reglering t.ex. i form av en personrättslagstiftning är uppenbart. Den tekniska utvecklingen har inneburit att offentlighetsprincipen har kunnat utnyttjas för andra ändamål än för det den är avsedd. För att undvika detta menar motionärerna att offentlighetsprincipens syfte måste ses över och preciseras. Offentlighetsprincipen bör inriktas på förvaltningskontroll. Syftet med offentlighetsprincipen är inte att det skall vara möjligt för en myndighet att med stöd av denna princip begära ut uppgifter som finns hos en annan myndighet (yrkande 1).

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion K371 att det skall bli svårare att ändra sekretesslagen (yrkande 26). Det är inte sekretess i sig som är fel utan det faktum att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet. Detta innebär också att debatten kring undantagen försvåras inte minst med tanke på hur ofta lagstiftningen ändras. Det finns därför skäl att låta en utredning överväga åtgärder för att försvåra ändringar, t.ex. genom att krav på att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som en grundlagsändring.

Dessutom begärs i motionen ett tillkännagivande till regeringen om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden (yrkande 28). Svenska myndigheter bör konsekvent hävda den svenska offentlighetsprincipen vid bedömningen av sekretess i EU-dokument även då det innebär konflikter med andra EU-länder. Utrikessekretess bör inte komma i fråga.

Bakgrund

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedierna skall ha insyn i statens och kommunernas verksamhet. Offentlighetsprincipen kommer till uttryck på olika sätt, exempelvis genom yttrande- och meddelarfrihet för tjänstemän, genom domstolsoffentlighet och genom offentlighet vid beslutande församlingars sammanträden. När det mer allmänt talas om offentlighetsprincipen åsyftas emellertid i första hand reglerna om allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen. I denna paragraf föreskrivs att varje svensk medborgare till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning skall ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen begränsas bara om det är påkallat med hänsyn till rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation, rikets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik, myndighets verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn, intresset av att förebygga brott eller beivra, det allmännas ekonomiska intresse, skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden eller intresset av att bevara djur- eller växtart. Begränsning av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i lag.

Begränsningarna i handlingsoffentligheten finns i huvudsak i sekretesslagen (1980:100). Sekretessen mellan myndigheter regleras på i princip samma sätt som sekretessen i förhållande till enskilda. I lagen finns bestämmelser som medger undantag från sekretessen mellan myndigheter i vissa särskilt angivna fall (14 kap. 2 §). För att inte oförutsedda hinder skall uppkomma i myndigheternas verksamhet har dessutom i lagen tagits in en generalklausul som medger att uppgifter kan lämnas i sådana fall då det är uppenbart att intresset av att uppgifterna lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda (14 kap. 3 §). Enligt 14 kap. 1 § hindrar inte sekretess att uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen. Sekretess hindrar inte heller att uppgift lämnas till annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Sekretesslagen har ändrats ca 250 gånger sedan tillkomsten 1980, främst på grund av att den måst anpassas till förändringar inom det allmännas verksamhet.

Tidigare behandling

Våren 1997 behandlade utskottet en motion (fp), vari begärts ett tillkännagivande till regeringen om teknikoberoende lagar. I motionen framhölls att det var viktigt att slå vakt om tryckfriheten och inte låta nya mediers behov av särreglering tunna ut tryckfriheten eftersom det tryckta ordet har en speciell ställning i den fria opinionsbildningen och samhällsdebatten. Utskottet, som avstyrkte motionsyrkandet, instämde i att det tryckta ordet har en speciell ställning i den fria opinionsbildningen och samhällsdebatten (bet. 1997/98: KU19 s. 36).

Våren 2001 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (c) om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser och ett motionsyrkande (c) om insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden (bet. 2000/01: KU17 s. 32 f. resp. 25 f.). När det gäller frågan om att försvåra för ändring av sekretessbestämmelser hänvisade utskottet till att arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén borde avvaktas. I kommitténs uppdrag ingår att undersöka i vilken utsträckning lagen kan förbättras, t.ex. genom att onödiga bestämmelser upphävs och att lagen görs mer överskådlig, med bibehållen balans mellan intresset av offentlighet och insyn å ena sidan och integritets- och andra sekretesskyddsintressen å den andra. När det gäller frågan om offentlighetsprincipen och EU redovisades bl.a. ett par granskningsärenden i frågan. Utskottet underströk att det är av väsentlig betydelse att den svenska offentlighetsprincipen inte inskränks. Med hänvisning till Offentlighets- och sekretesskommitténs uppgift att göra en uppföljning av utvecklingen i frågor om utrikessekretess och en utvärdering av tillämpningen av bestämmelsen om utrikessekretess mot bakgrund av bl.a. Sveriges inträde i EU samt till att den svenska offentlighetsprincipen enligt regeringen inte skulle komma att begränsas med anledning av förhandlingarna om förordningen om handlingsoffentlighet i EU:s institutioner ansåg utskottet att motionsyrkandena var tillgodosedda.

Utskottets ställningstagande

Yttrandefrihetsgrundlagen, som trädde i kraft den 1 januari 1992 föregicks av ett mångårigt utredningsarbete, bl.a. av Massmedieutredningen (SOU 1975: 49) och Yttrandefrihetsutredningen (SOU 1983:70). Yttrandefrihetsutredningen övervägde om det var möjligt att få till stånd en ny grundlag som skulle omfatta även det tryckta ordet och således ersätta tryckfrihetsförordningen. Utredningen redovisade också ett förslag till en sådan grundlag som ett alternativ men förordade ändå den särskilda yttrandefrihetsgrundlagen. Avgörande för detta ställningstagande synes ha varit risken för att tryckfriheten skulle tunnas ut om tryckfrihetsförordningen ersattes med en ny grundlag.

Konstitutionsutskottet uttalade sig 1988 om den fortsatta handläggningen av frågan om en grundlagsreglering beträffande andra medier än det tryckta ordet (KU 1987/88:36). Med hänsyn till den kritik som framförts och som gick ut på att en samlad grundlag skulle kunna leda till en uttunning av skyddet för skrifter enligt den nuvarande tryckfrihetsförordningen, borde beredningsarbetet enligt utskottets mening inriktas mot en lösning i enlighet med principerna i Yttrandefrihetsutredningens förslag, dvs. en särskild grundlag för de aktuella medierna.

Enligt utskottets mening saknas det anledning att nu frångå denna bedömning i fråga om risken för att en samlad grundlag kan tunna ut det skydd för skrifter som nu ges i tryckfrihetsförordningen. Utskottet är därför inte berett att förorda en sådan utredning för revidering av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen som föreslås i motion K45 yrkande 1 (mp). Motionsyrkandet avstyrks följaktligen. Utskottet vill dock hänvisa till att ett mot-

ionsyrkande i samma fråga beräknas bli behandlad senare under våren i utskottets betänkande KU21 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet, m.m. med anledning bl.a. av proposition 2001/02:74.

Utskottet är inte heller berett att förorda en sådan översyn av offentlighetsprincipen och dess förhållande till enskildas integritet som begärs i motion K393 yrkande 1 (m). Den svenska offentlighetsprincipen kan förenklat sägas fylla tre huvudändamål. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, effektivitet i förvaltningen och effektivitet i folkstyret. Offentlighetsprincipens betydelse för en levande demokrati sträcker sig emellertid som framhållits tidigare i grundlagstiftningssammanhang längre än till att kasta ljus över tillståndet inom den offentliga förvaltningen (prop. 1975/76:160 s. 71). Myndigheternas handlingar innehåller en rik fond av fakta i de mest skilda angelägenheter. Tillgången till denna information är enligt nämnda proposition i hög grad ägnad att berika den allmänna debatten och bredda underlaget för medborgarnas och organisationernas ställningstaganden i skilda samhällsfrågor. Rätten att ta del av allmänna handlingar är således en del av den medborgerliga rätten att inhämta och ta emot information och därmed en av betingelserna för den fria demokratiska åsiktsbildningen. Den tekniska utvecklingen har visserligen inneburit att information om enskilda blivit mer lättillgänglig både för myndigheter och enskilda. I myndigheternas verksamhet balanseras emellertid i sekretesslagen intresset av offentlighet och insyn mot vikten av bl.a. integritetsskydd. Enligt utskottets mening saknas anledning att nu överväga en ändrad ordning. Motion K393 yrkande 1 (m) avstyrks.

När det gäller frågan om möjligheterna att ändra i sekretesslagen vidhåller utskottet sina bedömningar våren 2001. Arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén bör således avvaktas. Motion K371 yrkande 26 (c) avstyrks följaktligen.

Också när det gäller frågan om offentligheten i hanteringen av EU-ärenden vill utskottet i likhet med utskottets ställningstagande våren 2001 hänvisa till det pågående arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om att regeringen under Sveriges ordförandeskap i EU verkat för att Europaparlamentet och rådet antagit förordningen nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar. Motion K371 yrkande 28 (c) avstyrks.

Biblioteksregeln och Internet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (mp) om en utredning av den s.k. biblioteksregeln i tryckfrihetsförordningen. Utskottet anser i likhet med regeringen att regeln får anses utgöra en tillräcklig garanti för att handlingsoffentligheten får rimliga proportioner när det gäller informationsmängderna på Internet. Jämför reservation 4.

Propositionen

Regeringen anser att det inte nu bör införas någon särskild bestämmelse som reglerar hur informationsmängder som en myndighet har tillgång till via Internet skall behandlas från offentlighetssynpunkt. Bestämmelsen i 2 kap. 11 § första stycket 3 tryckfrihetsförordningen (den s.k. biblioteksregeln) utgör en tillräcklig garanti för att den insyn som handlingsoffentligheten skall tillgodose får en rimlig proportion i detta avseende. Enligt denna regel undantas från begreppet allmän handling bl.a. tryckt skrift, ljud- eller bildupptagning eller annan handling som ingår i myndighets bibliotek. Även upptagningar för ADB omfattas av biblioteksregeln om upptagningarna används i myndighetens verksamhet på samma sätt som böcker i ett bibliotek.

Regeringen har förståelse för synpunkter om det tveksamma i att alla handlingar som kan åtkommas via Internet skall anses förvarade hos alla myndigheter med Internetanslutning. Det hade ur systematisk och terminologisk synvinkel kunnat vara lämpligt att genom en uttrycklig bestämmelse undanta det material som en myndighet har tillgång till via Internet – och som är tillgängligt även för andra som är anslutna till Internet – från regleringen i 2 kap. tryckfrihetsförordningen redan i första ledet av prövningen av om materialet är att anse som allmän handling, dvs. redan vid bedömningen av om materialet är en hos myndigheten förvarad handling. Ett annat tänkbart alternativ hade varit att genom en ändring i 2 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen klart slå fast att den information som är tillgänglig för var och en via Internet inte är att anse som en till myndigheten inkommen handling.

Regeringen vill dock inte föreslå en sådan nyordning utan att konsekvenserna utretts närmare. Eftersom en tillämpning av biblioteksregeln i de allra flesta fall torde leda till att information på Internet inte är att anse som allmänna handlingar hos myndigheterna kan en sådan nyordning inte heller anses nödvändig.

Regeringen föreslår en ändring av undantaget i 2 kap. 11 § andra stycket tryckfrihetsförordningen från biblioteksregeln. Enligt undantagsbestämmelsen skall biblioteksregeln inte tillämpas på upptagningar för ADB i ett sådant register som myndighet har tillgång till enligt avtal med andra myndigheter. Enligt regeringens uppfattning bör det uttryckligen framgå av lagtexten att andra stycket enbart tar sikte på upptagningar som utgör allmänna handlingar hos värdmyndigheten. I annat fall kan biblioteksregeln inte längre fungera som en tillräcklig garanti för att upptagningar i referensdatabaser, som produceras av någon annan än en svensk myndighet, inte utgör allmänna handlingar hos den anslutna myndigheten.

Samtidigt föreslås att bestämmelsen moderniseras språkligt så att begreppet ”upptagning i en databas” används i stället för begreppet ”upptagning för automatisk databehandling i sådant register”.

Motionen

I motion K45 av Per Lager m.fl. (mp) begärs – för det fall förstahandsyrkandet om en ny utredning om tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrund-

lagen inte bifalls – att regeringen tillsätter en utredning som ser över den s.k. biblioteksregeln (yrkande 2). Motionärerna delar inte regeringens bedömning att det inte nu bör införas någon särskild bestämmelse som reglerar hur de informationsmängder som en myndighet har tillgång till via Internet skall behandlas från offentlighetssynpunkt. Däremot delar de bedömningen att konsekvenserna av en nyordning bör utredas närmare. Den nuvarande biblioteksregeln saknar begreppslik och språklig klarhet. Lämpligheten av att alla handlingar åtkomliga via Internet skall anses som till myndighet inkomna och förvarade handlingar kan ifrågasättas. Det är tveksamt om all via Internet tillgänglig information har karaktär av referensmaterial. Motionärerna anser att förvaringsrekvisitet och kriterierna för vad som i sammanhanget är att definiera som offentlig handling bör analyseras i en översyn av den s.k. biblioteksregeln.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör inte någon annan bedömning än regeringen när det gäller den s.k. biblioteksregeln. I likhet med regeringen och Offentlighets- och sekretesskommittén bedömer utskottet att regeln får anses utgöra en tillräcklig garanti för att handlingsoffentligheten får rimliga proportioner när det gäller insynen i informationsmängderna på Internet. Som regeringen framhållit får den närmare avgränsningen av biblioteksregelns tillämpning på Internet även i fortsättningen ankomma på rättstillämpningen. Detta utesluter enligt utskottets mening inte att utvecklingen på sikt kan leda till ett behov av reglering som i en eller annan utsträckning utesluter att alla handlingar som kan åtkommas via Internet skall kunna anses förvarade hos myndigheten. Utskottet är emellertid inte nu berett att förorda en fortsatt utredning av frågan. Motion K45 yrkande 2 (mp) avstyrks därför.

Utlämnande av handlingar i elektronisk form

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till ändring av 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen och avstyrker ett motionsyrkande (fp) om att det i tryckfrihetsförordningen skall införas en skyldighet för myndighet att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form, såvida det inte för myndigheten i lag eller förordning finns en bestämmelse som förbjuder det. Utskottet delar regeringens bedömning att det inte bör införas en sådan skyldighet i tryckfrihetsförordningen men att tryckfrihetsordningen nu bör ändras så att den möjliggör ett senare införande av en sådan skyldighet i vanlig lag. Utskottet avstyrker också – med hänvisning till att en översyn av paragrafen aviseras i propositionen – ett motionsyrkande om att 7 kap. 16 § sekretesslagen skall upphävas.

Jämför reservationerna 5 och 6.

Propositionen

Regeringen föreslår att det skall bli möjligt att i lag införa en skyldighet för myndigheter att lämna ut upptagningar för automatiserad databehandling i annan form än utskrift (2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen). Offentlighets- och sekretesskommittén hade i stället föreslagit att det i tryckfrihetsförordningen skulle införas en skyldighet att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form såvida det inte för myndigheten i lag eller förordning finns en bestämmelse som förbjuder det.

Regeringen instämmer i allt väsentligt i den tveksamhet inför kommitténs förslag som flertalet remissinstanser gett uttryck för. Det är enligt regeringen svårt att överblicka vilka konsekvenser en skyldighet att lämna ut handlingar i elektronisk form kan få för skyddet av den personliga integriteten. Synpunkten gör sig särskilt starkt gällande vid s.k. massuttag av personuppgifter ur stora databaser hos myndigheter. Att få ta del av allmänna handlingar direkt i elektronisk form innebär enligt regeringen utan tvekan avsevärda praktiska fördelar för den som vill samla in stora mängder uppgifter, särskilt om avsikten inte endast är att lagra dem utan också att bearbeta dem automatiserat och sprida dem vidare. Möjligheten att i elektronisk form få del av exempelvis sammanställningar av personuppgifter från olika myndigheter underlättar enligt regeringen naturligtvis sammanställning och bearbetning av uppgifterna i syfte att kartlägga enskilda individer. Riskerna för sådan otillbörlig behandling bör enligt regeringen inte underskattas. Med hänsyn till IT-utvecklingen torde det kunna hävdas att det nu finns ett ännu större behov än tidigare av bestämmelser som minskar risken för otillbörliga integritetsintrång till följd av automatiserad behandling av personuppgifter.

Enligt 7 kap. 16 § sekretesslagen gäller sekretess för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen. Paragrafen fick sin nuvarande lydelse då personuppgiftslagen (1998:204) ersatte datalagen. Bestämmelsen i 7 kap. 16 § sekretesslagen innebär att myndigheterna vid utlämnande av allmänna handlingar, vari ingår personuppgifter, måste pröva om det kan antas att mottagaren kommer att behandla personuppgifterna i strid med personuppgiftslagen. Om så är fallet skall utlämnande vägras.

Ännu har inte någon fast rättspraxis utvecklats i anslutning till bestämmelsen. Tillämpningen vållar enligt regeringen stora bedömningssvårigheter för myndigheterna, och hittillsvarande erfarenhet kan inte sägas ge vid handen att 7 kap. 16 § utgör ett effektivt skydd mot otillbörliga integritetsintrång. Personuppgiftslagen ger visserligen ett högre skydd än datalagen för den personliga integriteten vid automatiserad behandling av personuppgifter. Personuppgiftslagen är emellertid inte tillämplig på behandling av personuppgifter som utförs som ett led i en verksamhet av rent privat natur eller på behandling av personuppgifter som faller under tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområden eller som i övrigt sker uteslutande för journalistiska, konstnärliga eller litterära ändamål. Regeringen har enligt propositionen för avsikt att snarast tillsätta en utredning med uppdrag att bl.a.

göra en översyn av 7 kap. 16 § sekretesslagen. Först när en sådan översyn är klar är det möjligt att närmare överväga hur en skyldighet att lämna ut handlingar i elektronisk form bör utformas.

Införandet i tryckfrihetsförordningen av – som Offentlighets- och sekretesskommittén föreslagit – en skyldighet att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form måste enligt regeringen föregås av en prövning av i vilken utsträckning en sådan skyldighet bör inskränkas till följd av behovet av skydd för den personliga integriteten på de områden där personuppgiftslagen och sekretesslagen inte ger ett fullgott skydd. Till detta kommer att en översyn måste göras av i vilken ytterligare omfattning undantag bör göras i registerförfattningar för vissa typer av uppgifter hos myndigheterna. En regel som stävjar massuttag av personuppgifter i elektronisk form är bl.a. beroende av vilket skydd 7 kap. 16 § sekretesslagen ger. Regeringen hänvisar vidare till att remisskritik från principiella utgångspunkter riktats mot att låta en för enskilda grundlagsskyddad rättighet kunna inskränkas genom en reglering på förordningsnivå. Regeringen instämmer i och för sig i att sådana inskränkningar bör underställas riksdagens prövning men framhåller att ordningen med att i förordning göra undantag från skyldigheten att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form också i fortsättningen torde vara nödvändig för att förhindra att riksdagen belastas med mängder av registerförfattningar.

Regeringen konstaterar också att rätten att få ut handlingar i elektronisk form med nödvändighet skulle behöva förres med många undantag, oavsett om dessa undantag föreskrivs i lag eller förordning. Bland andra har Justitiekanslern påpekat att en bestämmelse om elektroniskt undantag närmast kan uppfattas ha symbolisk karaktär utan någon reell innebörd.

Den av kommittén förordade lagtekniska lösningen skulle enligt regeringen innebära att den utvidgade kopierätten ges en svagare ställning än offentlighetsprincipen, som ju endast kan inskränkas enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen om det är påkallat med hänsyn till de grunder som där är särskilt angivna. Med en sådan modell blir offentlighetsprincipen skitad på så sätt att förutsättningarna för inskränkningar blir olika för exempelvis papperskopior å ena sidan och elektroniska kopior å andra. Det ligger enligt regeringen närmare till hands att se en utvidgad kopierätt som en sådan komplettering av den egentliga offentlighetsprincipen som bör regleras i 15 kap. sekretesslagen, där det finns specialbestämmelser om hur myndigheternas elektroniska material skall hanteras.

Motionerna

I motion K46 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) begärs ett förslag från regeringen om att det i 2 kap. tryckfrihetsförordningen skall införas en skyldighet för en myndighet att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form såvida det inte för myndigheten i lag eller förordning finns en bestämmelse som förbjuder det. Självfallet måste de begränsningar och skyddsbestämmelser som gäller för den personliga integriteten enligt sekretesslagen och per-

sonuppgiftslagen beaktas, men så skall enligt motionärerna ske oavsett i vilken teknisk form utlämnandet sker.

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion K371 att 7 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) upphävs (yrkande 25). Enligt denna bestämmelse gäller sekretess för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen. Motionärerna har svårt att se att bestämmelsen kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks, liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Motionärerna ser mycket allvarligt på tendenserna till att begränsa yttrandefrihets- och offentlighetsprinciperna, vanligen med hänvisning till EU-regler. Trots att riksdag och regering vid upprepade tillfällen meddelat att offentlighetsprincipen skall tillämpas fullt ut oaktat medlemskapet i EU förekommer samtidigt inskränkningar t.ex. genom personuppgiftslagen.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade våren 2001 ett motionsyrkande (c) om att 7 kap. 16 § sekretesslagen skall upphävas. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till det pågående arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén (bet. 2000/01:KU17).

Utskottets ställningstagande

Offentlighets- och sekretesskommittén föreslog en sådan ordning som nu betgärs i motion K46. Ett flertal remissinstanser ställde sig emellertid tveksamma till förslaget och menade att Offentlighets- och sekretesskommitténs fortsatta arbete, liksom en översyn av registerförfattningarna och praxisutvecklingen i anslutning till 7 kap. 16 § sekretesslagen, borde avvaktas. I likhet med regeringen vill utskottet understryka att intresset av att underlätta insyn i myndighetens verksamhet måste vägas mot behovet av att skydda enskilda mot otillbörliga integritetsingrepp. De starkt ökade möjligheter att sammanställa, bearbeta och sprida uppgifterna som IT-utvecklingen inneburit innebär att riskerna för en otillbörlig behandling av personuppgifter och kartläggning av enskilda individer inte bör underskattas.

Hänsynen till den enskildes personliga integritet innebär vidare att en generell skyldighet att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form skulle behöva förenas med många undantag och därför kunna få en begränsad räckvidd. Det kan inte heller bortses från att den utvidgade kopierätten skulle kunna anses få en svagare ställning än offentlighetsprincipen. Utskottet delar regeringens bedömning att en lämpligare ordning kan vara att i lag peka ut de särskilda kategorier av allmänna handlingar som skall lämnas ut i elektronisk form om den enskilde begär det, bl.a. mot bakgrund av att personuppgiftslagen och 7 kap. 16 § sekretesslagen inte erbjuder ett fullgott integritetsskydd. Regeringen har för avsikt att snarast tillsätta en utredning med uppdrag bl.a. att göra en översyn av 7 kap. 16 § sekretesslagen. Utskottet delar regeringens bedömning att först när en sådan översyn är klar är det möjligt att närmare överväga hur en skyldighet att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk

form bör utformas. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till ändring av tryckfrihetsförordningen, såvitt avser 2 kap. 13 § och avstyrker motion K46.

Också när det gäller den fråga om upphävande av 7 kap. 16 § sekretesslagen som tas upp i motion K371 yrkande 25 (c) vill utskottet hänvisa till den i propositionen aviserade översynen av 7 kap. 16 § sekretesslagen. Motionsyrkandet avstyrks.

Lagförslaget i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens lagförslag också i övrigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen i den mån det inte omfattas av vad utskottet anfört ovan.

Diarier på Internet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker – med hänvisning till pågående arbete i bl.a. Regeringskansliet – ett motionsyrkande om att diarier hos riksdagen och regeringen skall läggas ut på Internet. Jämför reservation 7.

Propositionen

Regeringen anger som en allmän utgångspunkt för förslaget att offentlighetsprincipen skall skyddas och anpassas till nya förhållanden om den skall fylla sina syften, vilket är särskilt relevant när det gäller dess tillämpning i informationssamhället. En myndighets egen informationsverksamhet exempelvis via Internet bör ses som ett komplement för den i 2 kap. tryckfrihetsförordningen grundlagsfästa rätten till insyn. Regeringen hänvisar till Öppna Sverige-kampanjen, vars målsättning bl.a. är att arbetet i förvaltningen organiseras så att åtkomsten till information underlättas.

Motionen

Agne Hansson m.fl. (c) begär i motion K371 ett tillkännagivande om att regering och riksdag bör lägga ut sina diarier på Internet i syfte att stärka yttrandefriheten (yrkande 27). Överläggningar om sådana insatser i landets alla kommuner bör också inledas med kommun- och landstingsförbund.

Gällande regler

Den 1 januari 2001 infördes en ändring i personuppgiftsförordningen (1998:1191) som underlättar för kommuner och landsting att lägga ut bl.a. diarium och protokoll på Internet. Personuppgifter som direkt pekar ut den registrerade får dock endast läggas ut om det inte gäller känsliga personuppgifter eller uppgifter om lagöverträdelse enligt 13 § respektive 21 § personuppgiftslagen och det saknas skäl att anta att det finns risk för att den registrerades personliga integritet kränks genom överföringen. Publicering av personuppgifter på Internet kan också vara tillåten enligt särregler i annan lag eller förordning (2 § personuppgiftslagen). Sådana särregler har t.ex. meddelats för vissa offentliga register på Internet t.ex. i 9 § förordningen (1995:1386) med instruktion för Patent- och registreringsverket, 23 § rättsinformatiönsförordningen (1999:175) och 8 § andra stycket förordningen (2001:720) om behandling av personuppgifter i verksamhet enligt utlännings- och medborgarskapslagstiftningen.

Bakgrund

Hösten 2000 behandlade utskottet några motioner om att myndigheters diarium och protokoll skall läggas ut på Internet (bet. 2000/01:KU3). Det skulle enligt utskottet vara en stor fördel om medborgarna har möjlighet att ta del av allmänna handlingar på Internet. Myndigheterna skulle på detta sätt kunna bli öppnare för medborgarna. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till att Offentlighets- och sekretesskommitténs arbete borde avvaktas.

Offentlighets- och sekretesskommittén avlämnade i januari 2001 betänkandet Offentlighetsprincipen och den nya tekniken (SOU 2001:3). Kommittén konstaterade att den informationsverksamhet hos myndigheterna som baseras på Internet är positiv från offentlighetssynpunkt men aldrig kan ersätta den rätt till insyn som garanteras i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Den skall i stället ses som ett komplement till denna rätt. Den informationsverksamhet hos myndigheterna som baseras på Internet kan inte, som den för närvarande kommer till uttryck, ses som en primär källa för allmänhetens insyn i och kontroll av myndigheternas verksamhet.

Regeringen har den 7 juni 2001 uppdragit åt Statskontoret att stimulera och stödja utvecklingen av 24-timmarsmyndigheter genom att tillsammans med myndigheterna utveckla och tillhandahålla metoder, vägledningar och avtal samt initiera och genomföra samverkansprojekt. Arbetet skall syfta till att stimulera myndigheterna att bedriva ett aktivt utvecklingsarbete för att förbättra sin tillgänglighet och service med hjälp av informationstekniken, genom åtgärder såsom bl.a. att ta fram olika typer av vägledningar inom områden som innehåll och utformning av hemsidor samt att efter ett arbete i kontakt med Datainspektionen lämna förslag till riktlinjer för elektroniskt tillgängliga diarium som säkerställer kraven på öppenhet och insyn i myndigheternas verksamhet utan att ge avkall på skyddet för den personliga integriteten. Arbetet skall bedrivas i bred samverkan med de statliga myndigheterna och i kontakt med företrädare för kommuner, landsting och andra aktörer av bety-

delse för denna utveckling. Annat pågående utrednings- och utvecklingsarbete skall också beaktas. En slutlig redovisning av uppdraget skall lämnas senast den 30 juni 2003.

Regeringens mål med det arbete som sammanfattas i begreppet 24-timmarsmyndighet är att förenkla och förbättra samhällsservicen till medborgare och företag. Det innebär att tillgången till service skall vara oberoende av tid och plats, att kontakterna med myndigheterna skall göras enklare och att kvaliteten i servicen skall förbättras. Informationstekniken skall användas för att underlätta för medborgarna att få tillgång till information som möjliggör ett aktivt deltagande i beslutsprocesserna i den offentliga förvaltningen. Den skall också användas för att öka medborgarnas insyn och möjligheter att följa handläggningen och lämna synpunkter i enskilda ärenden. Härigenom stärks öppenheten, demokratin och medborgarinflytandet.

Av regeringsbeslutet framgår att en majoritet av de statliga myndigheterna har etablerat en närvaro på Internet och arbetar aktivt med att utveckla sina hemsidor. Utvecklingen av 24-timmarsmyndigheter får enligt regeringen inte stå i motsättning till traditionella och invanda kontaktformer. Samtidigt är det uppenbart att informationstekniken är ett kraftfullt redskap för ökad tillgänglighet, öppenhet, insyn och effektivitet. Därför måste målet för varje myndighet vara att all information och service som med bibehållen eller ökad kostnadseffektivitet kan tillhandahållas elektroniskt också skall göras så.

I en verksamhetsplan för år 2002 för enheten RK – arkiv och bibliotek inom Regeringskansliets förvaltningsavdelning redovisas en utredning om förutsättningar för publicering av diarieuppgifter och remissvar på Internet. Enligt problembeskrivningen krävs för att Regeringskansliet skall vara ett föredöme för den offentliga förvaltningen att arbetet med att göra Regeringskansliet till en 24-timmarsmyndighet prioriteras. Arbetet bör inledas med att främst rättsliga frågor kring offentlighet och integritet utreds. Detta innebär t.ex. att utreda och lämna förslag i frågan om vilka uppgifter ur RK-Dia och remissvaren som lämpligen bör göras tillgängliga för allmänheten. En rapport beräknas lämnas den 28 februari 2002.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör Statskontorets pågående arbete med elektroniskt tillgängliga myndighetsdiarier avvaktas, liksom arbetet inom Regeringskansliet med att göra uppgifter ur RK-Dia tillgängliga på Internet. Motion K371 yrkande 27 avstyrks.

Justitiekanslerns roll

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (c) om förstärkning av Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.
Jämför reservation 8.

Motionen

I motion K371 av Agne Hansson m.fl. (c) begärs ett tillkännagivande till regeringen om förstärkning av Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen (yrkande 29). Motionärerna understryker att offentliganställdas yttrandefrihet är en viktig del av den svenska offentligheten. För att anställda skall våga utnyttja meddelarfriheten är det av stor vikt att det finns sanktioner vid övergrepp. Möjligheten till sådana sanktioner bör ingå som en komponent i att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.

Bakgrund

Enligt 5 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn får Justitiekanslern (JK) som särskild åklagare väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget. Att inte tillräckligt skyndsamt pröva en begäran om att få ta del av allmänna handlingar är att betrakta som tjänstefel enligt 20 kap. 1 § BrB (se NJA 1993 s. 216).

Om en befattningshavare har åsidosatt vad som åligger honom i hans tjänst och felet kan beivras genom disciplinärt förfarande får JK, enligt 6 §, göra anmälan till den som har befogenhet att besluta om disciplinpåföljd. Anser JK det vara påkallat att befattningshavare avskedas eller avstängs från sin tjänst på grund av brottslig gärning eller grov eller upprepad tjänsteförseelse, får JK göra anmälan härom till den som har befogenhet att besluta om en sådan åtgärd.

Av 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning framgår att en arbetstagarare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse. Disciplinpåföljderna är enligt 15 § varning och löneavdrag. Disciplinpåföljd får meddelas bara om arbetstagaren inom två år från förseelsen skriftligen har underrättats om vad som anförs mot honom (17 §). När en åtgärd har vidtagits för att åtal skall väckas mot en arbetstagarare får arbetsgivaren, enligt 18 § första stycket, inte inleda eller fortsätta ett disciplinärt förfarande med anledning av vad som föranlett åtgärden. Om en gärning har prövats i straffrättslig ordning får enligt andra stycket ett disciplinärt förfarande inledas eller fortsättas bara om gärningen av någon annan orsak än bristande bevisning inte ansetts vara något brott.

Tidigare riksdagsbehandling

Hösten 2000 avstyrkte utskottet ett liknande motionsyrkande (c) som det nu aktuella (bet. 2000/01:KU9). Utskottet hänvisade till kampanjen Öppna Sverige och till att Justitiekanslern enligt utskottets mening redan hade vittgående befogenheter att ingripa när offentlighetsprincipen träds för när.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motion K371 yrkande 29.

Riksmarskalksämbetet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande om att Kungl. hovstaterna och Riksmarskalksämbetet skall omfattas av offentlighetsprincipen. Jämför reservation 9.

Motionen

Martin Nilsson (s) begär i motion 2001/02:K412 ett förslag från regeringen som innebär att Kungl. hovstaterna och Riksmarskalksämbetet skall omfattas av offentlighetsprincipen. Enligt motionen är institutionen – som givits uppdraget och resurserna att inom och utom landet representera svenska folket – naturligtvis en angelägenhet för hela svenska folket.

Gällande regler

Riksmarskalken är chef för Kungl. hovstaterna. Riksmarskalksämbetet är riksmarskalkens stabsorgan.

Av 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen framgår att en handling är offentlig om den förvaras hos myndighet och är att anse som inkommen till eller upprättad hos en myndighet. Enligt 2 kap. 5 § likställs med myndighet riksdagen och beslutande kommunal församling.

Vad som avses med myndighet är inte närmare reglerat i tryckfrihetsförordningen. I den ursprungliga lydelsen av 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen fanns en uppräkningslista av vad som avsågs med statsmyndighet respektive kommunalmyndighet. Med statsmyndighet avsågs bl.a. ämbetsverk samt övriga till statens förvaltning hörande myndigheter och inrättningar. Enligt ett uttalande i anslutning till ändringar i tryckfrihetsförordningen ansågs det inte ändamålsenligt att i grundlagen räkna upp vilka statliga eller kommunala organ som var myndigheter. I stället hänvisades till regeringsformens myndighetsbegrepp (prop. 1975/76:160 s. 134). Enligt förarbetena till regeringsformen avses med myndigheter de organ som ingår i den offentlighetsrättsliga och kommunala organisationen (prop. 1973:90 s. 232 och 233). I samma

proposition uttalades att hovet borde stå utanför den statliga förvaltningsorganisationen, att någon ändring i den gällande ordningen inte åsyftades och att någon grundlagsbestämmelse i ämnet inte behövdes. Vidare uttalades att den nya grundlagen inte berörde konungens rätt att som överhuvud för det kungliga huset fatta vissa beslut (s. 176). I 1809 års regeringsform fanns en uttrycklig bestämmelse om att konungens hov stod under dess enskilda styrelse.

Regeringsrätten har mot denna bakgrund funnit att Riksmarskalksämberet inte är att betrakta som en myndighet eller en del av en myndighet. Ämbetet ansågs inte heller vara ett sådant med myndighet jämställt organ som vid tillämpning av bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen skall jämföras med myndighet. Dessa bestämmelser är enligt Regeringsrättens dom inte tillämpliga på handlingar hos ämbetet (RÅ 1999 ref. 48).

Tidigare riksdagsbehandling

Frågan om öppenheten hos Kungl. hov- och slottsstaterna behandlades av utskottet i februari 2001 då utskottet avstyrkte ett motionsyrkande om ersättningsprinciperna när det gäller statschefen och hans kansli (bet. 2000/01: KU11). Utskottet redovisade att Riksmarskalksämberet den 1 augusti 1996 till regeringen överlämnat en utredning angående årsredovisning och revision för kungliga hov- och slottsstaterna. Till utredningen var fogad en PM med analys av rättsläget när det gällde konungens apanage och tillhörande frågor. Riksmarskalksämberet konstaterade att hovstaterna inte är någon myndighet och att de står utanför den statliga förvaltningsorganisationen, att offentlighetsprincipen inte gäller för hovstaterna samt att regeringen inte har någon förordningsmakt gentemot hovstaterna, vilka lyder direkt under statschefen.

Riksmarskalksämberet drog slutsatsen att regeringen inte kan ge Riksrevisionsverket direktiv att granska hovstaternas ekonomiska redovisning. Att detta hittills ändå skett för de delar av hovets budget som avser Ståthållarämbetet och Husgerådskammaren byggde enligt Riksmarskalksämberet på tidigare överenskommelser mellan regeringen och ämbetet. Motiven till denna överenskommelse var att verksamheten vid dessa delar av hovstaterna dels var av stor ekonomisk omfattning (tillsammans över hälften av den totala budgeten), dels var av annan art än övrig verksamhet. Medan verksamheten vid övriga enheter var inriktad på att bistå och stödja konungen i hans roll som statschef, var verksamheten vid Ståthållarämbetet och Husgerådskammaren inriktad på att vårda och för allmänheten visa det nationella kulturarv som finns i de kungliga slotten och deras omgivningar. Beträffande konungens apanage anförde Riksmarskalksämberet att gränsen mellan konungens privata ekonomi och hans ekonomi som statschef är mycket svår att dra. Konungen är rikets statschef dygnet runt när han vistas i landet. Vad gäller egendom är lösöret på de kungliga slotten en blandning av statlig, stiftelseägd och privat egendom, som allt brukas av konungen både som statschef och som privatperson.

För att undvika ständiga diskussioner i denna gränsdragningsfråga lovade riksdagen (då ständerna) år 1809 att årligen utge ett penningbelopp (apanage)

till konungens hovhållning. I utbyte överlämnade konungen uppräknade kungliga slott och kungsgårdar till staten med förbehåll om dispositionsrätt för honom av vissa av dessa slott, inklusive inredning. För det belopp som utgavs för hovhållningen skulle varken krävas någon speciell anhållan eller redogörelse för hur medlen använts. Enligt Riksmarskalksämbetet är denna ordning än i dag gällande i Danmark och Norge, där beloppen endast justeras årligen med hänsyn till kostnadsindex. Riksmarskalksämbetet inger årligen en anslagsframställning för hovstaternas del av statsbudgeten.

En berättelse över den samlade verksamheten inom de kungliga hovstaterna lämnas numera årligen.

Utskottet erinrade om en tidigare bedömning (bet. 1996/97:KU1), där utskottet sett med tillfredsställelse på att överenskommer hade nåtts mellan hovstaterna och regeringen om principerna för hovstaternas redovisning av anslagna medel.

Utskottets ställningstagande

Riksmarskalksämbetet och Kungl. hovstaterna omfattas inte av tryckfrihetsförordningens regler om handlingsoffentlighet. Efter överenskommelse mellan hovstaterna och regeringen granskas numera Ståthållarsämbetet och Husgerådskammaren, liksom Kungl. Djurgårdens Förvaltning av – numera – Riksdagens revisorer medan apanagedelen, inklusive Riksmarskalksämbetet, ligger utanför denna granskning. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom kravet på en förändrad ordning när det gäller insynen i Riksmarskalksämbetet och Kungl. hovstaterna. Motion K412 avstyrks.

Reservationer

1. Översyn av tryckfrihetsförordningen m.m. (punkt 1)

av Per Lager (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K45 yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt min mening kan det inte bortses från att det finns en risk för att de föreslagna ändringarna i tryckfrihetsförordningen innebär att offentlighetsprincipen kan bli inskränkt. Rekvisiten i 2 kap. 3 § andra stycket är vaga och kan medföra gränsdragningssvårigheter. Lagrummets svårillgänglighet påvisar enligt min mening behovet av en total och förutsättningslös översyn av tryckfrihetsförordningen, både vad gäller systematik och terminologi. Jag anser att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att göra en översyn av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen och lämna förslag till en gemensam tryckfrihets- och yttrandefrihetsgrundlag. Detta bör med bifall till motion K45 yrkande 1 (mp) ges regeringen till känna.

2. Översyn och precisering av offentlighetsprincipen (punkt 2)

av Per Unckel (m), Inger René (m), Lars Hjertén (m) och Nils Fredrik Aurelius (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K393 yrkande 1.

Ställningstagande

Offentlighetsprincipen är en hörnsten i svensk demokrati. Tanken bakom offentlighetsprincipen är att medborgarna skall kunna kontrollera makten genom att få tillgång till information hos myndigheterna. Emellertid har den nya tekniken inneburit att offentlighetsprincipen i praktiken inte bara blivit ett instrument för förvaltningskontroll utan också utvecklats till ett instrument för kontroll av medborgarna. Detta sker bl.a. genom att myndigheterna skickar personuppgifter sinsemellan.

Den tekniska utvecklingen öppnar oavbrutet nya vägar för staten att kontrollera medborgarna. Den tekniska utvecklingen, som går i små – var för sig kanske oskyldiga – steg, ökar hela tiden möjligheterna att blicka in i medborgarnas privatliv och innebär ett växande hot mot den enskildes integritet. Viktiga delar av en människas liv kan kartläggas genom att användningen av Internet, bankomatkort, apotekskort och mobiltelefoner kan granskas. Genom nya elektroniska telefonapparater kan avlyssning ske även när telefonluren är på. Det finns i dag 20 000 TV-kameror uppsatta på allmänna platser och i butiker. Hemlig avlyssning och övervakning av teletrafik har mer än fördubblats det senaste årtiondet. Oron för ett ”storebror-ser-dig-samhälle” växer också till följd av stora register- och kartläggningssystem i kombination med offentlighetsprincipen och de möjligheter den ger till spridning av personuppgifter, som dessutom ofta tvångsvis avkrävs den enskilde.

Den tekniska utvecklingen ökar möjligheterna att utnyttja den medborgarligen rätten till insyn i förvaltningen men den ger också enskilda och myndigheter större möjligheter till insyn i människors privatliv. Offentlighetsprincipens syfte måste enligt vår mening ses över och preciseras. Vi anser att regeringen bör lägga fram ett förslag om offentlighetsprincipen i detta avseende. Detta bör med bifall till motion K393 yrkande 1 (m) ges regeringen till känna.

3. Sekretesslagen (punkt 3)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K371 yrkande 26.

Ställningstagande

Jag anser att det självfallet i många fall är påkallat med sekretess, som t.ex. i fråga om personlig integritet. Det finns säkerligen också tillfällen då detta skydd bör stärkas. Sekretess i sig är inte fel men det är inte tillfredsställande att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet. Denna möjlighet att enkelt ändra sekretesslagen innebär också att debatten kring vilka undantag som bör finnas och hur de bör göras försvåras, inte minst med tanke på hur ofta lagstiftningen ändras. Mot denna bakgrund finns det skäl att låta en utredning överväga om åtgärder bör vidtas för att göra det svårare att ändra i sekretessbestämmelserna, t.ex. genom att kräva att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som grundlag. Detta bör med bifall till motion K371 yrkande 26 (c) ges regeringen till känna.

4. Biblioteksregeln och Internet (punkt 5, villkorad)

av Per Lager (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser, såvida riksdagen inte beslutar i enlighet med reservation 1, att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K45 yrkande 2.

Ställningstagande

Den nuvarande utformningen av biblioteksregeln saknar begreppslig och språklig klarhet. Jag delar inte regeringens bedömning att det inte behövs en särskild bestämmelse som reglerar hur informationsmängder som en myndighet har tillgång till via Internet skall behandlas från offentlighetssynpunkt. Som framförts i remissyttranden kan det ifrågasättas om det är en lämplig ordning att alla handlingar som är åtkomliga på Internet skall anses som till myndigheten inkomna och förvarade handlingar. Det är tveksamt om all via Internet tillgänglig information har karaktär av referensmaterial. Konsekvenserna av en annan ordning bör utredas närmare. Jag anser således att biblioteksregeln bör ses över. I en sådan utredning bör förvaringsrekvisitet och kriterierna för vad som i sammanhanget skall definieras som offentlig handling analyseras. Detta bör med bifall till motion K45 yrkande 2 (mp) ges regeringen till känna.

5. Utlämnande av handlingar i elektronisk form (punkt 6)

av Helena Bargholtz (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen som vilande antar regeringens i bilaga 2 intagna förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen, såvitt avser 2 kap. 13 §, samt tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:70 i denna del och motion 2001/02:K46.

Ställningstagande

Offentlighetsprincipen är en omistlig del av den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen. Rätten att ta del av allmänna handlingar underlättar inte bara medborgarnas inblick i den offentliga verksamheten utan är också en förutsättning för journalistiskt arbete, fri opinionsbildning och politisk debatt. Den tekniska utvecklingen innebär att möjligheten av att ta del av innehållet i handlingar enligt offentlighetsprincipen kan ske under helt nya förutsättningar. Det bör enligt min mening i 2 kap. tryckfrihetsförordningen införas en skyldighet för myndigheter att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i

elektronisk form, såvida det inte för myndigheten i lag eller förordning finns en bestämmelse som förbjuder det. Självfallet måste de begränsningar och skyddsbestämmelser som gäller för den personliga integriteten och som finns enligt sekretesslagen och personuppgiftslagen beaktas, men så skall ske oavsett i vilken teknisk form utlämnandet sker. Regeringen bör återkommas till riksdagen med ett förslag i enlighet med detta. Riksdagen bör med bifall till motion K46 (fp) som sin mening ge regeringen detta till känna.

6. 7 kap. 16 § sekretesslagen (punkt 7)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse: Riksdagen antar i bilaga 3 intagna förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100). Därmed bifaller utskottet motion 2001/02:K371 yrkande 25.

Ställningstagande

Jag ser mycket allvarligt på de tendenser till att begränsa yttrande- och offentlighetsprinciperna som förekommit, vanligen med hänvisning till EU-regler. Både riksdag och regering har vid upprepade tillfällen meddelat att offentlighetsprincipen skall tillämpas fullt ut, oaktat medlemskapet i EU. Samtidigt förekommer inskränkningar, t.ex. genom personuppgiftslagen. I samband med att personuppgiftslagen antogs ändrades även 7 kap. 16 § sekretesslagen så att sekretess gäller för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen. Det är svårt att se att denna paragraf kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks, liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Intentionerna i paragrafen kan således antas stå i strid med den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Riksdagen bör därför med bifall till motion K371 yrkande 25 (c) anta i bilaga 3 intagna lagförslag, som innebär att 7 kap. 16 § sekretesslagen upphävs.

7. Diarier på Internet (punkt 9)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K371 yrkande 27.

Ställningstagande

Regeringen bör stärka offentlighetsprincipen i det egna arbetet. Ett rimligt första steg är att lägga ut de egna diarierna tillgängliga och sökbara på Internet och inleda överläggningar om sådana insatser i landets alla kommuner

med kommun- och landstingsförbund. Detta bör med bifall till motion K371 yrkande 27 (c) ges regeringen till känna.

8. Justitiekanslern (punkt 10)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K371 yrkande 29.

Ställningstagande

Offentliganställdas yttrandefrihet är en viktig del av den svenska offentligheten. Alla försök att begränsa meddelarfriheten måste enligt min mening bekämpas med kraft. För att anställda skall våga utnyttja meddelarfriheten är det av stor vikt att det finns sanktioner vid övergrepp. Möjligheten till sådana sanktioner bör ingå som en komponent i att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen. Detta bör med bifall till motion K371 yrkande 29 (c) ges regeringen till känna.

9. Riksmarskalksämberet (punkt 11)

av Kenneth Kvist (v) och Mats Einarsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9 om insyn i de kungliga hovstaterna och Riksmarskalksämberet. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:K412.

Ställningstagande

Offentlighetsprincipen är en grundläggande del av den svenska demokratin. Det handlar om att medborgarna skall ha rätt att granska hur myndigheter och andra för dem viktiga organ såsom riksdagen, landstingen och kommunerna agerar i olika frågor. Det är viktigt att i olika sammanhang verka för en fördjupad offentlighet, t.ex. när det gäller den svenska regeringens arbete för att sprida principen in i det arbete som bedrivs i Europeiska unionen.

Ett närmast obegripligt undantag gäller dock i form av de kungliga hovstaterna och Riksmarskalksämberet. Enligt förarbetena till 1974 års regeringsform undantas hovet explicit från offentlighetsprincipen. Detta skulle ju kunna vara acceptabelt om hovet spelade någon mindre viktig roll för medborgarna men en institution som givits uppdraget, och resurserna, att inom och utom landet representera svenska folket är naturligtvis en angelägenhet för hela svenska folket. Folket bör i detta fall, liksom när det gäller andra

offentliga makthavare, ges möjligheten att granska hur medel används och ämbete utövas. Följaktligen behövs en lagändring i detta avseende.

Det kan visserligen finnas skäl att överväga om det kan uppstå tillfällen då offentlighetsprincipen kan komma i konflikt med statschefens behov av integritet som privatperson i kontakt med medborgare eller främmande makt. Detta kan dock på intet sätt väga så tungt att offentlighetsprincipen får stå tillbaka och bör i så fall avgöras genom gängse regler om sekretess m.m. Detta bör med bifall till motion K412 (s) ges regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:70 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen.

Följdmotioner

20001/02:K45 av Per Lager m.fl. (mp) vari föreslår att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen i första hand tillsätter en utredning som får i uppdrag att företa en fullständig och förutsättningslös revidering av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen i syfte att åstadkomma en grundlag i fas med den nuvarande mediala och tekniska verkligheten och dess utveckling.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen i andra hand tillsätter en utredning som ser över 2 kap. 11 § första stycket 3 tryckfrihetsförordningen, den s.k. biblioteksregeln.

2001/02:K46 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att det i 2 kap. TF bör införas en skyldighet för en myndighet att lämna ut elektroniskt lagrade upptagningar i elektronisk form enligt vad som i motionen anförts.

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:K371 av Agne Hansson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

25. Riksdagen beslutar att 7 kap. 16 § sekretesslagen upphävs.

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att regering och riksdag bör lägga ut sina diarier på Internet i syfte att stärka offentlighetsprincipen.

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.

2001/02:K393 av Per Unckel m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om offentlighetsprincipen i enlighet med vad som anförts i motionen.

2001/02:K412 av Martin Nilsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om insyn i de kungliga hovstaterna och Riksmarskalksämbetet.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om tryckfrihetsförordningen¹

dels att i 2 kap. 3, 11 och 13 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas en ny paragraf, 2 kap. 18 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.**3 §**

Med handling förstås framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

Upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. *Detta gäller dock ej upptagning som ingår i personregister, om myndigheten enligt lag eller förordning eller särskilt beslut, som grundar sig på lag, saknar befogenhet att göra överföringen. Med personregister förstås register, förteckning eller andra anteckningar som innehålla uppgift som avser enskild person och som kan hänföras till denne.*

En upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock förvarad hos myndigheten endast om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder.

En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock inte förvarad hos myndigheten om sammanställningen innehåller personuppgifter och myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen tillgänglig. Med personuppgift avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person.

¹ Tryckfrihetsförordningen omtryckt 1998:1438.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Som allmän handling anses ej

1. brev, telegram eller annan sådan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för befordran av meddelande,

2. meddelande eller annan handling som har inlämnats till eller upprättats hos myndighet endast för offentliggörande i periodisk skrift som utgives genom myndigheten,

3. tryckt skrift, ljud- eller bildupptagning eller annan handling som ingår i bibliotek eller som från enskild har tillförts allmänt arkiv uteslutande för förvaring och vård eller forsknings- och studieändamål eller privata brev, skrifter eller upptagningar som eljest ha överlämnats till myndighet uteslutande för ändamål som nu angivits,

4. upptagning av innehållet i handling som avses i 3, om upptagningen förvaras hos myndighet där den ursprungliga handlingen ej skulle vara att anse som allmän.

Det som föreskrivs i första stycket 3 om handling som ingår i bibliotek tillämpas inte på upptagning *för automatisk databehandling i sådant register* som myndighet har tillgång till enligt avtal med annan myndighet.

Det som föreskrivs i första stycket 3 om handling som ingår i bibliotek tillämpas inte på upptagning *i en databas* som *en* myndighet har tillgång till enligt avtal med *en* annan myndighet, *om upptagningen är allmän handling hos den myndigheten.*

13 §

Den som önskar *taga* del av allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. Myndighet är dock *ej* skyldig att lämna ut upptagning *för automatisk databehandling* i annan form än utskrift. *Ej heller föreligger skyldighet* att framställa kopia av karta, ritning, bild eller annan i 3 § första stycket avsedd upptagning än som nyss har angivits, om svårighet möter och handlingen kan tillhandahållas på stället.

Begäran att få avskrift eller kopia av allmän handling skall behandlas skyndsamt.

Den som önskar *ta* del av *en* allmän handling har även rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen till den del den får lämnas ut. *En* myndighet är dock *inte* skyldig att *i större utsträckning än vad som följer av lag* lämna ut *en* upptagning *för automatiserad behandling* i annan form än utskrift. *En myndighet är inte heller skyldig* att framställa kopia av karta, ritning, bild eller annan i 3 § första stycket avsedd upptagning än som nyss har angivits, om svårighet möter och handlingen kan tillhandahållas på stället.

18 §

Grundläggande bestämmelser om hur allmänna handlingar skall bevaras samt om gallring och annat avhändande av sådana handlingar meddelas i lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

I reservation 6 framlagt förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100)² skall upphöra att gälla med utgången av april 2002.

² Lagen omtryckt 1992:1474.
Senaste lydelse av 7 kap. 16 § 1998:205.